

Το έθιμο των “λαζάρων”

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Το Σάββατο του Λαζάρου (ο λαός τον λέγει και “Φτωχολάζαρο”) τηρείται το έθιμο των “λαζάρων”. Στην Μακεδονία μικρά κορίτσια, οι “λαζαρίνες”, ντυμένα με παραδοσιακές στολές γυρίζουν στα σπίτια κρατώντας καλαθάκια, όπου βάζουν τα φιλοδωρήματα, κυρίως τα ειδικά για την ημέρα κουλούρια ή αυγά, και τραγουδώντας το τραγούδι: “Ξύ-πνα, Λάζαρε, και μη κοιμάσαι...”.

Σε άλλα μέρη της Ελλάδος τα παιδιά, κατά τους “αγερμούς”, κρατούν εικονικές παραστάσεις του Λαζάρου ή -παλαιότερα- ειδικά κουλούρια που ζύμωναν οι μητέρες σε σχήμα ανθρώπου σπαργανωμένου και λέγονταν “Λαζάρει”. Κατά τόπους το έθιμο αυτό τηρείται την Κυριακή των Βαΐων. Σύμφωνα με τον Μ. Μερακλή, «επιδιωκόμενος σκοπός των αγερμών αυτών ήταν η εξασφάλιση της καλής σοδειάς».

Στην Κύπρο υπήρχε και δραματοποίηση της ιστορίας του Λαζάρου. Ένα παιδί, που το έντυναν ολόσωμο με “σιμιλλούδκια” (κίτρινα λου-λούδια), παρίστανε τον Λάζαρο. Το περιέφεραν κατά τους αγερμούς και, όταν τραγουδούσαν τα άλλα παιδιά, αυτό ήταν ξαπλωμένο κατα-γής, παριστάνοντας τον πεθαμένο. Σηκωνόταν, όταν του έλεγαν “Λάζα-ρε, δεύρο έξω”.

Οι παραδόσεις της φυλής μας φέρουν τον Λάζαρο ότι δεν γέλασε ποτέ μετά την ανάστασή του (“αγέλαστος Λάζαρος”), διότι στον Αδη είχε δει «δείματα αιώνια», αιώνιους φόβους. Μόνο μία φορά γέλασε φι-λοσοφώντας, όταν είδε κάποιον να κλέβει πήλινο σκεύος και του είπε: «Το ένα χώμα κλέβει το άλλο».

Την εύσημο ημέρα των Βαΐων διανέμονται στους πιστούς βάγια, τα οποία έχουν φέρει οι ίδιοι στην εκκλησία. Σε μερικά μέρη τα φέρνουν νιόπαντρες κυρίες, διότι ο λαός αποδίδει στα βάγια δύναμη γονιμοποιό, ακόμη και θεραπευτική και αποτρεπτική του κακού. Πριν από την δια-νομή ο ιερέας έχει διαβάσει την ευχή “εις το ευλογήσαι τα βαΐα”, με την οποία παρακαλούμε τον Χριστό να διατηρήσει και διαφυλάξει εμάς, που κατά μίμηση των παιδιών της Ιερουσαλήμ κρατούμε βαΐα και κλάδους δένδρων και του προσφέρουμε το Ωσαννά.

Επιστρέφοντας στο σπίτι κρεμούμε τα βάγια στο εικονοστάσι. Σε μερικά μέρη, πριν τα κρεμάσουν στο εικονοστάσι, κτυπιούνται για το καλό μεταξύ τους, «σαν σε χαιρετισμό», κάτι που είναι «διεθνής (και αρχαία) μαγική λαϊκή ενέργεια, για τη μετάδοση βλαστικής ανανεωτικής δύναμης και υγείας ή και γονιμότητας». Στα χωράφια επίσης «βατσάζουν» (χτυπούν με το βάγιο) τα δένδρα, τα κλήματα και τα ζώα «για το καλό».

Την Κυριακή των Βαΐων, κατά τους “αγερμούς”, τα παιδιά τραγουδούν το τραγούδι:

“Βάγια, βάγια του Βαγιού, τρώνε ψάρι και κολιού και την άλλη Κυριακή τρώνε το παχύ αρνί”.

Την ίδια ημέρα συνηθίζεται να γίνεται πάλι κάποια επαφή με τους νεκρούς, όπως απαιτεί ο νεκρός στο σχετικό μοιρολόγι:

“Παιδί μου σε παρακαλώ και νία εντολή σ’ αφήνω, στείλε μου των Βαγιώ κλαρί και τη Λαμπρή λαμπάδα και το Μεγάλο Σάββατο τα ρούχα μου ν’ αλλάξω, για να σηκώσω Ανάσταση με τους νεκρούς αντάμα”.

(απόσπασμα από το βιβλίο του Αρχιμ. Ειρηναίου Χατζηγεφραιμίδη Ορθοδοξία και Πολιτισμός, εκδ. Σταμούλη)